

Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK

İlber Ortaylı

İstanbul, Kronik Yayınevi, 2018, 480 Sayfa, ISBN: 978-975-2430-29-7

Umut ULUTAŞ¹⁴

77

İlber Ortaylı, 21 Mayıs 1947 tarihinde Avusturya'da dünyaya gelmiştir. Kırım Tatarı bir ailenin çocuğu olarak doğan Ortaylı, iki yaşındayken ailesiyle birlikte Türkiye'ye göç etti. 1965'te Ankara Atatürk Lisesi'nden mezun oldu. 1970'te Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi'nin tarih bölümünü bitirdi. Halil İncalcık, Mümtaz Soysal, Seha Meray gibi kişilerin öğrencisi oldu. Viyana üniversitesi Slavistik ve Orientalistik Bölümü'nde eğitim gören İlber Ortaylı, yüksek lisans çalışmasını Chicago Üniversitesi'nde Halil İncalcık ile yaptı. 1989'da Türkiye'ye dönerek profesör oldu. Birçok kitabı bulunan İlber Ortaylı, şu an Galatasaray Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi'nde Türk Hukuk Tarihi dersi vermektedir.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk, önemli tehlikelerin önünde bir engel teşkil ederek tarihin akışını değiştirmiş ileri görüşlü ve zeki bir deha olmakla beraber milletiyle iç içe olmuş yedi düvele karşı meydan okumuş bir başkomutandır. Çanakkale, Filistin, Suriye ve Kafkas cephelerinde liderlik etmiştir. Böyle bir paşa dünyaya bir daha gelmeyecektir.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk kitabı bir tarihi kronolojik bir kitaptır. Ve bununla birlikte Atatürk'ün yıkılmakta olan bir devletten, yeni bir devlet kurmasını yani küllerinden yeniden doğmasını konu alan kitapta şu sözlere yer verilmektedir; "Tarihin akışını değiştiren, ona mührünü vuran veya büyük tehlikelere mani olan liderlere her memlekette rastlamak mümkün değildir. Atatürk, tarihinin nadir

¹⁴ Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Tarih Bölümü

gördüğü bir zekâdır. Birinci dünya savaşından sonra, hiçbir mağlup devletin direniş göstermediği zamanda siviller ve askerlerle dünyaya meydan okumuştur.”

Bu sözlerden de anlayacağımız gibi Gazi Mustafa Kemal Atatürk bir askeri zekâydı ve ileri görüşlü olmakla beraber yaptığı planlar kimsenin aklına gelmeyecek kadar zekice tasarlanmış ve yenilgi görmemiş planlardır. Kitapta bu özelliğine dikkat çekilerek Atatürk’ün halkı nasıl bir araya getirdiğine ve halk ile nasıl bir birlik ve beraberlik içinde olduğuna vurgu yapılmaktadır. Kitap şimdiye kadar yazılan Atatürk’ün askeri özelliklerini anlatan birçok kitaptan daha ayrıntıya yer vererek insanları bilgilendirmektedir.

Kitap, 8 ana bölümden oluşmaktadır ve içerisinde Atatürk’ün yaşamı ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşu yer almaktadır. Ayrıca çok tartışılan, bazı tarihçiler ve gazeteciler tarafından doğruluğu kanıtlamadan sunulan bilgileri de yaptığı açıklamalarla çürütüyor. Sonrasında ise Atatürk’ün gençliği, askeri eğitimi, 1. Dünya Savaşı, Milli Mücadele dönemi ve inkılâplar dönemi bulunmaktadır. Eserde şaşırılan noktalardan biri ise Trablusgarp tarih derslerimizde bu savaş Osmanlı’nın Kuzey Afrika’da kaybettiği son toprak olarak bizlere aktarılmaktadır. Milli Mücadele dönemi, 23 Nisan 1920 ve sonrasında muhalefete rağmen verilen Kurtuluş Savaşı, İnönü Muharebeleri, Lozan Konferansı, Büyük Taarruz ve Cumhuriyet’e uzanan süreçte bu bölümlerde anlatılmaktadır. Fakat Atatürk’ün gönüllü olarak katıldığı Trablusgarp savaşı, ona tecrübe kazandırarak katılacağı birçok savaş için adeta bir okul görevi görmüş. Aynı zamanda Mustafa Kemal Paşa’nın Çanakkale zaferi ile birlikte Kutü’l Amare ve son padişah Vahdeddin ve bir milletin ve ülkenin ölüm fermanı olan Sevr anlaşması da detaylı bir şekilde kitapta yer verilmiştir. Atatürk’ün Selanik’te doğmuş olması tarih derslerinde tek cümlede söyleyip detayına inmediğimiz bir konudur. Lakin Selanik’in o dönemdeki kozmopolit yapısı, Ulaşım, sanat, ticaret ve kültür gibi alanlarda dünyanın öne çıkan kentlerinin başında geliyor olması, Atatürk’ün hayatının yönelmesinde, eğitiminde, meslek seçiminde ve daha pek çok konuda önemli bir role sahip. Eğer Atatürk Selanik’te değil de Anadolu’nun başka bir kasabasında veya köyünde doğmuş olsa idi, tarih büyük ihtimalle çok farklı yazılıyor olabilirdi. Ve atandığı Sofya’da geçirmiş olduğu bir yıllık zaman zarfında Mustafa Kemal’in ileride kuracağı Türkiye Cumhuriyeti’nde Sosyal ve siyasal hayatın nasıl şekillendiği önemli bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kitabın ana karakteri Mustafa Kemal Atatürk olmakla beraber yardımcı karakterlerimiz ise Enver Paşa, Abdülhamit ve Ziya Paşadır. Atatürk “bedenimin babası Ali Rıza Efendi, hislerimin babası Namık Kemal, Fikirlerimin babası Ziya Gökalp’ dir.” demiştir ve Ziya Gökalp’i yakından takip etmiştir.

Bu kitabı okumamdaki asıl neden İlber hocanın büyük bir tarihçi olması ve kendisinin bu kitabı 70 yaşında okuyucuya sunmasıdır. Çünkü bu kadar bilgi birikiminin yetmiş yılın sonunda okuyucuya aktarılması sentezlenmiş bilgilerin direk olarak sunulması çok önemli bir durum. Samimi ve neredeyse hiç rastlamadığım belgeler ile karşı karşıya kalıyoruz.

Genel olarak bakıldığı zaman kitap gayet akıcı ve etkileyici bir özelliğe sahiptir. Olayların ise kronolojik sıralanması kitabın anlatımına yarar sağlamıştır. Atatürk ve din konusu ülkemizde sürekli tartışma konusu yapılan bir konudur. Hiçbir zaman da bitecek gibi durmuyor. İlber Ortaylı'nın bu konuda: "Bireyin dindarlık derecesi tespit edilemez. Yalnız şurası açıktır ki Atatürk dine karşı olacak, pozitivizm uygulayacak diye beklemek gülünç olurdu. Tutun ki daha muhafazakâr biri olsaydı; zannediyor muyuz ki her yerde tekkeler besleyecek, her gün bir yerde cami yaptıracaktı? Bu her iki halde söz konusu değildi." diyerek bana göre kapıyı kapatmıştır. İlkokul sıralarında başlayan ve büyüdükçe okuduğumuz kitaplarla pekişen bilgilerin, daha ayrıntılı anlatımını bulduğumuz güzel bir eser. Atatürk'ün doğum tarihi, soy ağacı, İttihatçılar ile arasındakiler, Çanakkale'de Mustafa Kemal ve daha birçok bilgi... Kitapta hoşuma giden bir başka durum ise İlber Ortaylı'nın sırf Atatürk'ü övmek için Osmanlı'yı ve Osmanlı padişahlarını yerme gafletine düşmemiş olmasıydı. Kitapta olumsuz bulduğum noktalar ise haritalara daha fazla ağırlık verilebilir görsel olarak da okuyucuya rahat bir şekilde sunulabilirdi. Değerlendirmeye kitabın içerisindeki en anlamlı bulduğum şu paragraf ile son vermek istiyorum;'' Osmanlı İmparatorluğu da Türklerin imparatorluğudur, bu cumhuriyet de Türklerin cumhuriyetidir. Onu kuran monarkları, başbuğları, mareşalleri unutmayız, biz unutsak bile zaten başkaları menfi veya müspet olarak bu tarihî şahsiyetleri kurcalar. Bu cumhuriyeti kuran kumandanları da unutamayız. Bu vakayı kabul etmek insanın hem tarih yorumunu rahatlatır hem de politikasının ne olacağını daha iyi gösterir."